

Danske Småøer

November 2024

Oplæg om høring i Folketinget vedrørende en national ø-politik

Danmark er et ø-rige og øernes kultur og den særlige ø-levemåde er en bærende del af vores fælles kulturarv. Det samme er naturen og landskabet på og omkring vores øer, som er helt unik i verden. Det er senest slået fast med Unescos kåring af Geopark Det Sydfynske Øhav som verdensarv.

Men øerne og deres kultur har ikke en tilstrækkelig økonomisk og politisk bevågenhed i den eksisterende lovgivning, og har derfor ikke reelt status som en særskilt naturform og levemåde, som skal bevares og udvikles for at bestå til fremtidige generationer.

De små, beboede øer i Danmark står ved en skillevej, der kalder på handling fra Folketinget. Efter 100 års vedvarende befolkningstilbagegang (hvor op imod 25 øer er blevet helt affolkede), er der begyndt at ske en stabilisering af indbyggertallene på resten af de omkring 40 små øer i Danmark.

---

*... der findes en fremtid for vores øer, en
fremtid, hvor flere danskere vælger ø-livet til,
og hvor øerne fortsat kan være levedygtige
helårssamfund ...*

Så meget endda, at det samlede indbyggertal steg i en periode fra 2016 og nogle år frem. I de seneste år er befolkningstallet dog faldet igen for nogle øers vedkommende, mens andre øer fortsat har fremgang. Dette viser os, at der findes en fremtid for vores øer, en fremtid, hvor flere danskere vælger ø-livet til, og hvor øerne fortsat kan være levedygtige helårssamfund, men også at der er fare for, at de små øer med tiden bliver helt affolkede. Det er altså nu, vi skal gribe ind.

Øernes særlige kendetegn er, at de kun er tilgængelige ad vandvejen. Denne faktor er på den ene side et benspænd for udvikling og bevægelighed, på den anden side er det netop denne unikke kvalitet, som gør øerne til noget særligt og som dermed er afgørende for deres tiltrækningskraft på både tilflyttere og turister, men også et livsvilkår som er med til at bevare og forstærke de særlige kulturelle og landskabsmæssige værdier, som øerne repræsenterer.

På baggrund af ovenstående er formålet med denne høring at afdække perspektiver for en mulig national politik for danske øer, der ikke landfaste ved bro eller dæmning.

Formål med en national ø-politik

En national ø-politik skal danne baggrund for, hvordan vi som nation fremtidssikrer udvikling af øerne, med respekt for deres individuelle særpræg og natur. For de beboede øer gælder, at en ø-politik, skal sikre, at de rammevilkår, som er nødvendige for at bevare øerne som beboede helårssamfund, er til stede - herunder adgangen til øerne for både beboere og besøgende.

Et væsentligt formål med en national ø-politik, bør derfor være at skabe en sammenhængende retningslinje for hvordan vi på tværs af sektorer og politiske niveauer, skal fremtidssikre de beboede danske småøer som helårssamfund.

Nogle af de udfordringer, som står i vejen for bosætning på øerne, er politiske og strukturelle forhold. Bl.a. spiller niveauet af færge-service, herunder forlængede overfartstider eller bortsparede overfarter, prisstigninger, grøn omstilling af færgerne osv. en afgørende rolle. På skole- og hjemmeplejeområdet er der en tendens til, at nogle landdistriktskommuner går lige til grænsen af hvad der er lovligt (se div. afgørelser fra Ankestyrelsen) i forsøget på at gennemføre besparelser. Interessen fra øerne for det seneste Frilandsby-projekt viste også, at småøerne er nogle af de områder i Danmark, hvor den fremtidige bosætning er allermest hæmmet af rigide love og regler for måden, vi anvender og fornyer vores boligmasse på.

I mange småø-samfund oplever man, at den kommunale håndtering af gængse ø-spørgsmål er tilfældig og uovervejende, og at kommunerne ikke selv har en plan for, hvad der skal ske med øerne fremadrettet (altså om de skal affolkes af sig selv eller aktivt bevares). Omvendt er kommunerne på en række områder kun levnet ringe muligheder for at skabe den nødvendige udvikling; dette blandt andet i forhold til at kunne imødegå de kommunale merudgifter, der findes i forbindelse med at opretholde et øsamfund, samt at håndtere den store fritidsanvendelse af helårsboligmassen, som ikke altid og på alle steder er lovlig.

Et væsentligt formål med en national ø-politik, bør derfor være at skabe en sammenhængende retningslinje for hvordan vi på tværs af sektorer og politiske niveauer, skal fremtidssikre de beboede danske småøer som helårssamfund.

På den ene side peger dette i retning af indsatser, der skal optimere og understøtte forhold, der allerede findes på øerne i dag – og på den anden side, indbefatter det også forhold, der skal bringes i orden i forhold til fremtidens bosætning.

En ø-politik bør derfor tilgodesee ikke kun de mennesker, der bor på øerne i dag, og sikre at de har de bedst mulige forhold, men også, at flere mennesker i fremtiden får mulighed for at kunne bosætte sig på en ø.

Det er statens fornemmeste opgave i denne forbindelse, at sikre rammevilkårene og betingelserne for, at det antal mennesker, der gerne vil bo på en ø, også kan lykkes med det.

Det er ikke statens opgave at formulere meningen med at bo på en ø eller at sikre lokale arbejdspladser i flæng – men det er statens fornemmeste opgave i denne forbindelse, at sikre rammevilkårene og betingelserne for, at det antal mennesker, der gerne vil bo på en ø, også kan lykkes med det, ift. til fair finansieringsmuligheder, en passende udvidelse og optimering af boligmassen, ordentlige pendlerforhold og et lovligt udbud af velfærdsydelse til både unge og gamle. Man bør ikke kun have ret til at bosætte sig, hvor man ønsker, øboerne bør også have ret til at blive boende, hvor de ønsker.

En overordnet målsætning om at bevare de beboede småøer som helårssamfund, bliver også indlysende, når vi betragter øerne fra et sommerhus- og turismeperspektiv. Mens der er knap 4.500 helårsindbyggere på de 27 danske småøer i Sammenslutningen af Danske Småøer i dag, er der ifølge en rapport fra Sammenslutningen af Danske Småøer fra 2015 en estimeret befolkning af sommerhusanvendere på mellem 10.000-15.000 på de samme øer. På turismesiden estimeres det på baggrund af samme rapport, at der var over 1 mio. turister om året alene på de 27 medlemsøer i Sammenslutningen af Danske Småøer.

I fraværet af helårsbosætningen, ville der ikke gå færger til disse øer, ligesom der heller ikke ville være købmandsbutikker, restauranter eller overnatningstilbud. En forudsætning for, at man kan servicere så mange turister og sikre færger til alle de fritidsboligejere er, at der bor mennesker permanent på øerne. Det understreger, at der er et symbiotisk forhold mellem helårsbosætningen og sommerhusbrugere og turismeindustrien.

Udover de umiddelbare, afledte økonomiske effekter i værtskommunerne, hvor der er øer, viser det også, at øerne kollektivt løser en opgave i forhold formidling af øernes natur og kultur og til rekreation for et stort antal mennesker i Danmark. Af samme grund kommer en national ø-politik til at dreje sig om mere, end blot nogle relativt få, tusinde øboere.

For de ubeboede øers vedkommende bør der være særligt fokus på naturbeskyttelse, men også på, hvordan man særligt skånsomt kan gøre nogle af dem tilgængelige for turister og natur-betingede erhverv som skånsomt landbrug og fiskeri. Der skal tages stilling til, hvilke af de ubeboede øer, der skal have lov at være helt i fred og hvilke, der på en for naturen passende måde, kan være adgang til.

Forslag til 5 fokuspunkter i en ø-politik:

1. Sikre og styrke grundlaget for befolkningstilvækst på beboede øer

Herunder boliger, færger, internet og mobilforbindelse, postbefordring, adgang til dagligvarer, børnepasning og skole.

2. Sikre et bæredygtigt grundlag for øernes økonomi

Herunder erhvervsudvikling, planlov, lokalplaner, regler på fødevare- og landbrugsområdet.

3. Sikre bæredygtige løsninger for fremtiden

Herunder klima- og kystbeskyttelse, naturgenopretning og bevarelse, tilstrækkelige og bæredygtige energikilder og transport, fortsat adgang til rent drikkevand.

4. Sikre sundheds- og velfærdsydelser

Herunder rammebetingelser, der sikrer adgang til almen læge, hjemmehjælp, palliativ omsorg, vaccinationstilbud, hjælp til socialt udsatte samt akut lægehjælp og transport til/fra hospital.

5. Styrk øernes civilsamfund

Herunder rammebetingelser for at bevare øernes stærke civile strukturer i f.eks. foreninger, frivillige akutgrupper, brandværn m.m. samt sikrer øboernes demokratiske rettigheder fx ift. lokale valgsteder på øerne.

Sammenlignelige lande med nationale ø-politiker

Irland: <https://www.gov.ie/en/policy-information/a7188-our-living-islands/>

Finland: <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1981/19810494>

Kroatien: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_11_127_2156.html

Estland: <https://www.riigiteataja.ee/akt/262923?leiaKehtiv>

Forslag til program for høringen

Varighed: ca. 3 timer

Sted: Christiansborg Slot

Arrangører: Udvalget for Landdistrikter og Øer, Udvalg for Småøer samt Sammenslutningen af Danske Småøer

Mulige samarbejdspartnere: Landdistrikternes Fællesråd, Dansk Kyst og Naturturisme.

Velkomst v. formand for udvalg (5 min)

Visioner for øerne (25 min)

Hvad vil vi med øerne i Danmark?

- Landdistriktsministeren
- Formand for Sammenslutningen af Danske Småøer
- En ø-borgmester

Inspiration fra andre lande (25 min)

Hvad er erfaringerne med national ø-politik i de lande, som har en?

Hvordan får man en ø-politik, hvem skal spørges, hvem skal formulere den?

- Oplæg ved embedsværket, der var involveret i Irlands ø-politik
- Oplæg ved embedsværket, der forvalter Finlands ø-politik

Spørgsmål (15 min)

Pause (20 min)

Nyeste ø-forskning (25 min)

Hvad kendetegner en succesfuld ø

- Egon Noe, professor, leder af Center for Landdistriktsforskning, SDU
- Jens Westerskov Andersen, Ph.d.-stipendiat i ø-sociologi, Lunds Universitet

Spørgsmål (15 min)

Opsamling v. formand for udvalg (10 min)